

ΓΙΑ ΤΟΝ ΜΥΘΟ ΤΟΥ ΦΟΝΙΚΟΥ ΕΝΣΤΙΚΤΟΥ

Έγραφα την προηγούμενη εβδομάδα ότι είναι καιρός να πούμε όχι στις παρελάσεις γιατί, μεταξύ άλλων, είναι τελετουργίες φόνου και υποταγής που προετοιμάζουν τους μαθητές να σκοτώσουν και να σκοτωθούν, να γίνουν τροφή για κανόνια που υπηρετούν αρρωστημένους εθνικισμούς, οικονομικά συμφέροντα και θρησκευτικές μισαλλοδοξίες. Έλεγα ότι οι άνθρωποι δεν γεννιούνται για να σκοτώσουν και να σκοτωθούν αλλά κάποιοι τους φτιάχνουν έτσι.

Θα μπορούσε να διαφωνήσει κανείς, υποστηρίζοντας ότι αυτά δεν αποτελούν παρά «ακραίες», προσωπικές απόψεις ή ιδεολογήματα, αν δεν υπήρχαν διαψεύσεις απ' τα πλέον «αρμόδια» χείλη.

Ο Νταϊνβιντ Γκρόσμαν, ψυχολόγος και πρώην αντισυνταγματάρχης του αμερικάνικου στρατού, στο βιβλίο του «On Killing: The psychological cost of learning to Kill in war and society» [Περί φόνου: Το ψυχολογικό κόστος της εκμάθησης του φόνου στον πόλεμο και την κοινωνία], όχι μόνο δείχνει να ασπάζεται την παραπάνω άποψη, αλλά την τεκμηριώνει με επιστημονικά στοιχεία καθώς και με την προσωπική του εμπειρία. Θυμίζω ότι πρόκειται για πρώην αξιωματικό του αμερικάνικου στρατού και όχι για ακτιβιστή του πασιφιστικού κινήματος.

Σε μια συνέντευξη που έδωσε στον Τζέρι Μπράουν (περιέχεται στο βιβλίο του δεύτερου «Η άλλη Αμερική», ελλ. Εκδ. Νησίδες), με αφορμή την έκδοση του βιβλίου του, είπε ότι βάσει των παρατηρήσεων τόσο των ψυχολόγων όσο και των αξιωματικών, οι απλοί φαντάροι σε καιρό πολέμου δεν έδειχναν κανέναν ιδιαίτερο ζήλο να αφαιρέσουν τη ζωή κάποιου.

Σε όλα τα είδη του ζωικού βασιλείου, εξηγεί ο Γκρόσμαν, υπάρχει μια εγγενής αναστολή στο να σκοτώνουν ομοειδή ζώα. Τα πιράνχας π.χ. που καταβροχθίζουν οποιοδήποτε άλλο ζώο, μεταξύ τους μάχονται μόνο με χτυπήματα της ουράς. Οι κροταλίες παλεύουν και τυλίγονται ο ένας στον άλλο, αλλά ποτέ δεν δαγκώνονται. Το ίδιο και τα κερασφόρα ζώα. Χτυπιούνται δυνατά στα κεφάλια, αλλά ποτέ δεν χτυπιούνται μεταξύ τους στο πλάι, ώστε να ξεκοιλιαστούν, τακτική που χρησιμοποιούν κατ' εξοχήν στα άλλα είδη.

Ακριβώς για να ξεπεράσουν αυτό το «πρόβλημα» που εμφανίζεται και στον άνθρωπο, οι αξιωματικοί του αμερικάνικου στρατού αναγκάστηκαν να πάρουν μια σειρά από μέτρα, από τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο και μετά.

Ο ταξίαρχος Σ.Λ.Μ. Μάρσαλ, επίσημος ιστορικός του Β' Παγκοσμίου Πολέμου εκπόνησε μια μεγάλη έρευνα. Ρωτούσε στρατιώτες μετά τη μάχη αν «είδαν τον εχθρό και αν τον πυροβόλησαν». Αποδείχτηκε ότι από τους στρατιώτες που εν ώρα μάχης δεν είχαν κάποιον ανώτερο πάνω απ' το κεφάλι τους μόνο ένα 15-20% πυροβόλούσε στο «ψαχνό». Τα στοιχεία αυτής της έρευνας είχαν ως αποτέλεσμα να αλλάξει ριζικά ο τρόπος εκπαίδευσης των στρατιωτών. Ενώ μέχρι τότε η εκπαίδευση γινόταν σε απλούς στόχους, άρχισαν να τους εκπαιδεύουν σε προσομοιώσεις ανθρώπινων στόχων, ώστε να αποκτήσουν εξαρτημένα αντανακλαστικά. Το αποτέλεσμα ήταν θεαματικό. Στον πόλεμο της Κορέας το ποσοστό των στρατιωτών που πυροβόλούσε «στο ψαχνό» ανέβηκε σε 55% και στο Βιετνάμ σε 95%. Οι αμερικάνοι αξιωματικοί είχαν καταφέρει, μέσω της εκπαίδευσης, να αφαιρέσουν αυτή τη βαλβίδα ασφαλείας απ' τους στρατιώτες, την εγγενή αναστολή τους να σκοτώνουν ομοειδή όντα.

Ισχυρίζομαι ότι αυτό συμβαίνει ποικιλοτρόπως όχι μόνο στο στρατό –που εξ ορισμού είναι ένας δολοφονικός μηχανισμός- αλλά σε ολόκληρη την κοινωνία.

Μέσω συνεχών εικόνων βίας, μέσω δαιμονοποίησης, απ' την παιδική ακόμα ηλικία, των φανταστικών εχθρών, μέσω μισαλλόδοξων θρησκευτικών δογμάτων, μέσω πειθαρχικών, αντιανθρωπιστικών, εκπαιδευτικών συστημάτων, εκπαιδευόμαστε καθημερινά σε προσομοιώσεις ανθρώπινων στόχων· καταστρέφουμε το ανοσοποιητικό μας σύστημα απέναντι στη βία.

Τα αποτελέσματα τα βλέπουμε υπνωτισμένοι κάθε βράδυ στο εμετικό γυάλινο τσίρκο που ονομάζεται τηλεόραση. Μόνο που βλακωδώς νομίζουμε ότι πρόκειται για video game ή για χολιγουντιανή υπερπαραγωγή, ενώ στην πραγματικότητα δεν είναι παρά η καθημερινότητά μας, αιματοβαμμένη και απάνθρωπη όσο όλες οι μεγάλες ιδέες μας.

Κώστας Δεσποινιάδης

(Πρώτη δημοσίευση, 3-11-2006.
Περιέχεται στο βιβλίο *Πόλεμος και Ασφάλεια*, εκδ. Πανοπτικόν, 2008)